

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
PAOLA MENGOZZIHO
přednesené dne 25. července 2018¹

Věc C-56/17

Bahtiyar Fathi
proti
Predsedaťelovi na Daržavna agencija za bežancite

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Administrativen sad Sofia-grad (správní soud v Sofii, Bulharsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Hranice, azyl a přistěhovalectví – Podmínky pro přiznání postavení uprchlíka – Kritéria pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu – Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu bez výslovného rozhodnutí o příslušnosti členského státu – Pojem „náboženské vyznání“ – Posuzování důvodů pronásledování na základě náboženského vyznání“

1. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, která je předmětem tohoto stanoviska, se týká výkladu čl. 3 odst. 1 nařízení (EU) č. 604/2013² (dále jen „nařízení Dublin III“), článků 9 a 10 směrnice 2011/95/EU³, jakož i čl. 46 odst. 3 směrnice 2013/32/EU⁴. Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi panem Bahtiyarem Fathim a Predsedaťelem na Daržavna agencija za bežancite (Národní agentura pro uprchlíky, Bulharsko, dále jen „DAB“) ve věci rozhodnutí, kterým DAB zamítl žádost o mezinárodní ochranu předloženou B. Fathim.

I. Skutkový stav, původní řízení a řízení před Soudním dvorem

2. B. Fathi, íránský státní příslušník kurdské národnosti, narozený dne 20. září 1981 v Marivanu v Íránské islámské republice, podal dne 1. března 2016 u DAB žádost o mezinárodní ochranu z důvodu pronásledování jeho osoby ze strany íránských orgánů z náboženských důvodů. Podle jeho vlastního prohlášení konvertoval ke křesťanství v Íránu na rozhraní let 2008 a 2009. Protizákonně vlastnil satelitní parabolu, kterou používal k příjmu zakázaného křesťanského vysílání televize Nejat TV, a jednou dokonce telefonoval do pořadu této televizní stanice. V září 2009 byl na dva dny zadržen íránskou tajnou službou, která ho vyslýchala ohledně jeho telefonického vstupu do živého vysílání. Během vazby byl donucen k přiznání, že konvertoval ke křesťanství. V roce 2006 odjel do Anglie. V červnu 2012 ilegálně opustil Írán a odjel do Iráku, kde zůstal až do konce roku 2015 a pobýval zde jako žadatel o azyl. Během svého pobytu se obrátil na Úřad vysokého komisaře OSN

1 – Původní jazyk: francouzština.

2 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (Úř. věst. 2013, L 180, 2013, s. 31).

3 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, 2011, s. 9).

4 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (Úř. věst. 2013, L 180, 2013, s. 60).

pro uprchlíky (UNHCR), ale protože neměl doklad totožnosti, UNHCR v jeho věci nepřijal žádné rozhodnutí. Pokud jde o jeho konverzi ke křesťanství, žadatel tvrdil, že se jedná o dlouhodobý proces, na jehož počátku stálo jeho setkání s křesťany v Anglii a sledování křesťanské televize, a že byl v období mezi koncem roku 2008 a rokem 2009 pokřtěn, konkrétně v květnu v domácím kostele v Teheránu. Rovněž tvrdil, že udržoval vztahy s jinými křesťany v Íránu na křesťanských setkáních v Teheránu, jichž se účastnilo zhruba deset osob. Označuje se za „běžného křesťana směřujícího k protestantství“. I po svém zatčení íránskými orgány nadále udržoval kontakty s křesťany. Z finančních důvodů opustil Írán teprve v roce 2012. Po jeho odchodu ze země jej měly hledat tajné služby, které měly jeho otci tvrdit, že jej chtějí pouze vyslechnout a že nebude mít žádné problémy, pokud se vrátí. Při osobním pohovoru u bulharského správního orgánu B. Fathi předložil dopis Nejat TV ze dne 29. listopadu 2012⁵.

3. Žádost B. Fathiho byla zamítnuta rozhodnutím ředitele DAB ze dne 20. června 2016 (dále jen „rozhodnutí DAB“). V tomto rozhodnutí bylo shledáno, že prohlášení B. Fathiho obsahují významné rozpory a celý jeho příběh byl shledán nepravděpodobným. Dokument ze dne 29. listopadu 2012 vystavený Nejat TV byl proto odmítnut jako padělek. Ředitel DAB vzal v úvahu zejména skutečnost, že od svého zatčení v roce 2009 až do odjezdu z Íránu v roce 2012 B. Fathi nebyl vystaven žádnému pronásledování. Podle rozhodnutí DAB nejsou shledány podmínky odůvodňující přiznání postavení uprchlíka podle článku 8 zákona za ubežítetio i bežancite (zákon o azylu a uprchlících, dále jen „ZUB“) nebo statusu humanitární ochrany v souladu s článkem 9 ZUB⁶.

4. Bahtiyar Fathi podal žalobu proti rozhodnutí DAB u předkládajícího soudu, který se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Plyne z čl. 3 odst. 1 nařízení [Dublin III] vykládaného ve spojení s bodem 12 odůvodnění a článkem 17 téhož nařízení, že toto ustanovení nebrání tomu, aby členský stát přijal rozhodnutí, které představuje posouzení žádosti o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. d) výše uvedeného nařízení, která byla uvedenému členskému státu předložena, aniž by výslovně rozhodl o pravomoci tohoto členského státu podle kritérií uvedených v tomto nařízení, jestliže žádný prvek projednávaného případu neumožňuje použití odchylky podle článku 17 nařízení?
- 2) Plyne z druhé věty čl. 3 odst. 1 nařízení [Dublin III], vykládané ve spojení s bodem 54 odůvodnění směrnice 2013/32, že za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, kdy se nejedná o použití výjimky podle čl. 17 odst. 1 tohoto nařízení, musí být přijato rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. b) nařízení, který vyžaduje, aby členský stát posoudil žádost podle kritérií uvedených v nařízení, a který je založen na tom, že se na žadatele uplatní ustanovení uvedeného nařízení?
- 3) Musí být čl. 46 odst. 3 směrnice 2013/32 vykládán v tom smyslu, že je v rámci odvolacího řízení proti zamítavému rozhodnutí ve věci přiznání mezinárodní ochrany na soudu, aby podle bodu 54 odůvodnění uvedené směrnice posoudil, zda se na žadatele uplatní ustanovení nařízení [Dublin III], pokud členský stát výslovně nerozhodl o své pravomoci posoudit žádost o mezinárodní ochranu podle kritérií uvedeného nařízení? Je na základě bodu 54 odůvodnění směrnice 2013/32 třeba mít za to, že v případě, kdy neexistují žádné prvky vedoucí k použití článku 17 nařízení [Dublin III] a žádost o mezinárodní ochranu byla posouzena na základě směrnice 2011/95 členským státem, v němž byla podána, se na právní postavení dotyčné osoby vztahuje působnost výše uvedeného nařízení i tehdy, jestliže uvedený členský stát výslovně nerozhodl o své pravomoci podle kritérií uvedeného nařízení?

5 – Dopis, který byl předložen předkládajícímu soudu, je prohlášení zaměstnance Nejat TV adresované B. Fathimu, které uvádí „číslo jednací u OSN“. Tento dopis potvrzuje, že B. Fathi je křesťan a že se v televizní stanici prezentoval jako křesťan, a uvádí, že s ním byly v průběhu let udržovány kontakty v různých okamžicích v návaznosti na jeho telefonáty na poradenské linky tohoto televizního kanálu.

6 – Status humanitární ochrany dle článku 9 ZUB odpovídá statusu doplňkové ochrany ve smyslu směrnice 2011/95.

- 4) Plyne z čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95, že za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, představuje „náboženství“ důvod pronásledování, jestliže žadatel nepředložil všechna prohlášení a všechny dokumenty týkající se všech prvků uvedených v definici pojmu „náboženství“ ve smyslu tohoto ustanovení, které mají zásadní význam pro příslušnost dotčené osoby k určitému náboženství?
- 5) Plyne z čl. 10 odst. 2 směrnice 2011/95, že existují důvody pro pronásledování na základě náboženství ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. b) uvedené směrnice, pokud žadatel za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, tvrdí, že byl pronásledován na základě svého náboženského vyznání, ale nepředložil žádné prohlášení ani důkaz týkající se okolností, které jsou specifické pro příslušnost osoby k určitému náboženství a které by byly pro pronásledovatele důvodem k tomu, aby se domníval, že dotčená osoba je vyznavačem tohoto náboženství, mezi něž patří okolnosti související s účastí či neúčastí na určitých náboženských úkonech nebo s vyjádřením náboženského přesvědčení, nebo s formou osobního nebo společenského chování založeného na určitém náboženském přesvědčení nebo přikázaného tímto náboženstvím?
- 6) Plyne z čl. 9 odst. 1 a 2 směrnice 2011/95 vykládaného ve spojení s články 18 a 10 Listiny základních práv Evropské unie [dále jen „Listina“] a z pojmu „náboženství“, tak jak jej definuje čl. 10 odst. 1 písm. b) téže směrnice, že za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení:
- a) pojem „náboženství“ definovaný v unijním právu nezahrnuje žádná jednání, která jsou dle vnitrostátního práva členských států považována za trestná? Mohou taková jednání, která jsou v zemi původu žadatele považována za trestná, představovat pronásledování?
- b) Lze ve spojení se zákazem proselytismu a zákazem jednání, která jsou v rozporu s náboženstvím, na němž jsou založeny zákony a nařízení v zemi původu žadatele, považovat za přípustná taková omezení, která byla zavedena za účelem ochrany práv a svobod jiných osob a veřejného pořádku v dotčené zemi? Jestliže je porušení těchto zákazů trestáno smrtí, představuje existence těchto zákazů *per se* pronásledování ve smyslu výše uvedených ustanovení dotčené směrnice, přestože právní úprava není výslovně namířena proti určitému náboženství?
- 7) Plyne z čl. 4 odst. 2 směrnice 2011/95 vykládaného ve spojení s jejím čl. 4 odst. 5 písm. b), článkem 10 [Listiny] a čl. 46 odst. 3 směrnice 2013/32 to, že za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, se posouzení skutečností a okolností může uskutečnit pouze na základě prohlášení žadatele a jím předložených dokumentů, nicméně je možné vyžadovat důkaz o chybějících prvcích pojmu „náboženství“ ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. b) uvedené směrnice, pokud:
- by bez těchto informací byla žádost o mezinárodní ochranu považována za nedůvodnou ve smyslu článku 32 směrnice 2013/32 ve spojení s jejím čl. 31 odst. 8 písm. e) a
 - vnitrostátní právní předpisy stanoví, že příslušný orgán zjistí veškeré okolnosti relevantní pro posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, a soud projedávající žalobu proti rozhodnutí o zamítnutí mezinárodní ochrany musí uvést, že dotčená osoba neuplatnila ani nepředložila žádné důkazy?“
5. Vlády Maďarské republiky, Polské republiky a Spojeného království a Evropská komise předložily Soudnímu dvoru vyjádření podle článku 23 statutu Soudního dvora Evropské unie.

II. Analýza

A. K první a druhé předběžné otázce

6. Podstatou prvních dvou předběžných otázek, které je třeba přezkoumat společně, je, zda orgány členského státu mohou věcně posoudit žádost o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. b) nařízení Dublin III, aniž by předtím výslovně stanovily příslušnost dotčeného členského státu k posouzení žádosti na základě kritérií stanovených v uvedeném nařízení.

7. Článek 3 odst. 1 nařízení Dublin III stanoví, že „[č]lenské státy posuzují jakoukoli žádost o mezinárodní ochranu učiněnou státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti na území kteréhokoli z nich [...]. Žádost posuzuje jediný členský stát, který je příslušný podle kritérií stanovených v kapitole III“.

8. Článek 67a odst. 2 body 1, 2 a 3 ZUB ve znění platném v době podání žádosti B. Fathiho stanoví, že řízení o určení členského státu příslušného pro posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se zahájí: „1. rozhodnutím orgánu, u něhož probíhají pohovory, existují-li údaje o příslušnosti k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu v jiném členském státě; 2. na žádost ministerstva vnitra a státní agentury ‚Národní bezpečnost‘ týkající se neoprávněného pobytu cizince na území Bulharské republiky; 3. na žádost o převzetí či přijetí zpět ze zahraničí (...)“⁷.

9. Předkládající soud uvádí, že v případě B. Fathiho neexistoval žádný z důvodů uvedených v čl. 67a odst. 2 ZUB, a že z tohoto důvodu nebylo zahájeno řízení o určení členského státu příslušného pro posouzení žádosti a nebylo přijato žádné rozhodnutí, kterým by byla založena příslušnost bulharského státu ve smyslu čl. 3 odst. 1 nařízení Dublin III.

10. Předkládající soud se táže, zda se toto nařízení použije pouze na řízení o přemístění žadatelů o mezinárodní ochranu, nebo zda je v každém případě nezbytné, aby stát, který je odpovědný za posouzení žádosti, formálním rozhodnutím upřesnil, na základě jakých kritérií se považuje za příslušný k provedení takového posouzení.

11. Podle předkládajícího soudu by v případě neexistence takového rozhodnutí nemělo být rozhodnuto o otázce, zda žádost o mezinárodní ochranu spadá do působnosti nařízení Dublin III.

12. Na úvod je třeba poznamenat, že tento závěr je podle mého názoru nesprávný. Podle svého prvního článku nařízení Dublin III „stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států“. V souladu s čl. 2 písm. b) tohoto nařízení se „žádostí o mezinárodní ochranu“ pro účely použití tohoto nařízení rozumí „žádost o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. h) směrnice 2011/95“, tj. podle tohoto ustanovení „žádost o ochranu členským státem podaná státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti, u níž lze předpokládat, že žadatel usiluje o získání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany, a ve které nežádá výslovně o jinou formu ochrany, jež nespadá do oblasti působnosti této směrnice a o níž lze požádat samostatně“.

7 – Předkládající soud zdůrazňuje, že řízení o určení členského státu příslušného pro posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se před vstupem čl. 67a odst. 2 ZUB v platnost, zahajovalo již v okamžiku podání této žádosti.

13. Předkládající soud však uvádí, že žádost B. Fathiho zamítnutou DAB je třeba chápat jako žádost směřující k tomu, aby mu bylo přiznáno postavení uprchlíka ve smyslu čl. 1 odst. A Úmluvy o právním postavení uprchlíků podepsané v Ženevě dne 28. července 1951, která vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954 (dále jen „Ženevská úmluva“)⁸, nebo statusu humanitární ochrany na základě článku 9 ZUB, který odpovídá statusu doplňkové ochrany podle směrnice 2011/95.

14. Tato žádost tedy spadá do definice v čl. 2 písm. h) směrnice 2011/95, a v důsledku toho do definice v čl. 2 písm. b) nařízení Dublin III. V důsledku toho předmětná žádost, která byla podána státním příslušníkem třetí země v Bulharsku, spadá do předmětu a oblasti působnosti tohoto nařízení, jak je definuje první článek tohoto nařízení. Otázka, zda členský stát, který je příslušný k posouzení žádosti ve věci samé, použil či nepoužil kritéria stanovená v uvedeném nařízení pro určení vlastní příslušnosti k provedení takového posouzení, proto není pro tyto účely relevantní.

15. Stejně tak je třeba odmítnout výklad navržený předkládajícím soudem, podle kterého se nařízení Dublin III použije jen v případě, že je plánováno přemístění žadatele o azyl do jiného členského státu. Jak totiž vyplývá jak z jeho předmětu, tak z jeho ustanovení, toto nařízení se použije, jakmile je žádost o mezinárodní ochranu podána v jednom členském státě, a to bez ohledu na to, zda je již ve fázi podání žádosti zřejmé, že k jejímu posouzení by mohl být považován za příslušný více než jeden členský stát⁹.

16. Vzhledem k výše uvedenému je třeba připomenout, že cílem nařízení Dublin III podle ustálené judikatury Soudního dvora je stanovit jasnou a proveditelnou metodu založenou na objektivních a spravedlivých kritériích jak pro členské státy, tak pro dotyčné osoby, umožňující rychle určit příslušný členský stát tak, aby byl zaručen účinný přístup k řízením o poskytnutí mezinárodní ochrany a aby nebyl ohrožen cíl urychleného vyřízení žádostí o mezinárodní ochranu, a zároveň zajistit v souladu s bodem 19 odůvodnění uvedeného nařízení opravný prostředek proti rozhodnutí o přemístění, který toto nařízení zavádí¹⁰. Systém zavedený nařízením Dublin III je založen na zásadě, která je zakotvena v čl. 3 odst. 1 uvedeného nařízení, podle níž je jeden členský stát příslušný k posouzení potřeby mezinárodní ochrany žadatele bez ohledu na skutečnost, že žadatel podal žádost ve více členských státech, přičemž cílem tohoto pravidla je podpořit účinnost systému, a odradit žadatele o mezinárodní ochranu od „forum shoppingu“ a jejich druhotného pohybu v rámci Unie.

17. Kapitola VI nařízení Dublin III stanoví postupy při převzetí a přijetí zpět v případě, že má členský stát, který vede řízení o určení příslušného členského státu, za to, že jiný členský stát je příslušný k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu na základě kritérií stanovených v uvedeném nařízení. V případech, kdy jsou tato řízení zahájena, a poté, co přijímající členský stát vysloví implicitně nebo výslovně souhlas s převzetím nebo přijetím žadatele zpět¹¹, obdrží žadatel oznámení rozhodnutí o přemístění do tohoto členského státu, jež bude moci napadnout podle článku 27 nařízení Dublin III.

8 – K Ženevské úmluvě byl připojen Protokol týkající se právního postavení uprchlíků, který byl přijat dne 31. ledna 1967 a vstoupil v platnost dne 4. října 1967.

9 – V tomto smyslu viz čl. 4 odst. 1 nařízení Dublin III, podle něhož musí být žadatel informován o použitelnosti tohoto nařízení *ihned po* podání žádosti o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 20 odst. 2 tohoto nařízení (viz rovněž bod 18 odůvodnění nařízení Dublin III). Příloha X nařízení Komise (ES) č. 1560/2003 ze dne 2. září 2003, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států (Úř. věst. L 2003, L 222, s. 3), ve znění prováděcího nařízení Komise (EU) č. 118/2014 ze dne 30. ledna 2014 (Úř. věst. L 20 14, L39, s. 1) (dále jen „nařízení č. 1560“), stanoví, že žadatelé jsou nejprve informováni pouze o uplatňování nařízení Dublin III a teprve ve druhé fázi – a to pouze v případě, že orgány dotčeného členského státu mají důvod se domnívat, že by k posouzení žádosti mohl být příslušný jiný stát – obdrží podrobné informace o kritériích pro určení příslušného členského státu a o postupech při přemístění podle nařízení Dublin III. Stejně jako v případě výše uvedeného čl. 4 odst. 1, viz čl. 20 odst. 1 nařízení Dublin III, podle kterého se řízení o určení příslušného členského státu zahajuje prvním *podáním* žádosti o mezinárodní ochranu v některém členském státě.

10 – V tomto smyslu viz rozsudky ze dne 31. května 2018, Hassan (C-647/16, EU:C:2018:368, bod 56), ze dne 7. června 2016 Ghezbelash (C-63/15, EU:C:2016:409, bod 42), a ze dne 25. října 2017, Shiri (C-201/16, EU:C:2017:805, body 31 a 37, jakož i citovaná judikatura).

11 – Viz rozsudek ze dne 31. května 2018, Hassan (C-647/16, EU:C:2018:368, výrok).

18. Toto nařízení naopak nestanoví žádný zvláštní postup pro případ, kdy členský stát, který vede řízení o určení příslušného členského státu, dojde k závěru, že je sám příslušný na základě kritérií stanovených v uvedeném nařízení k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Zatímco z práva žadatele na informace, které mu přiznává článek 4 nařízení Dublin III, vyplývá, že žadatel musí v každém případě obdržet sdělení členského státu, který bude posuzovat jeho žádost, jakmile byl tento stát určen¹², s uvedením důvodů tohoto určení, nařízení neukládá členskému státu, který toto určení provedl, aby přijal a oznámil žadateli formální rozhodnutí v případě, kdy jej kritéria nařízení Dublin III uvádějí jako členský stát příslušný k posouzení žádosti.

19. Je však třeba zdůraznit, že pouze v případě uplatňování závazných kritérií, jejichž znění a předepsané pořadí upravují články 8 až 15 nařízení Dublin III, nebo ustanovení o závislých osobách upravená článkem 16 uvedeného nařízení, nebo při použití diskrečního ustanovení v článku 17 tohoto nařízení¹³ může členský stát stanovit svou vlastní příslušnost k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. b) téhož nařízení, která mu byla předložena. Věcné posouzení takové žádosti proto vždy vyžaduje *předchozí stanovisko* členského státu, který takový přezkum provede, s vysvětlením důvodů k převzetí žadatele.

20. Předkládající soud vysvětluje absenci formálního stanoviska bulharských orgánů k příslušnosti Bulharské republiky k posouzení žádosti B. Fathiho obsahem článku 67a ZUB, který ukládá povinnost zahájit řízení o určení příslušného členského státu pouze v případě, že existují důkazy, že by jiný členský stát mohl být považován za příslušný na základě nařízení Dublin III. Z předkládacího usnesení tedy žádným způsobem nevyplývá, že bulharské orgány stanovily svou příslušnost na základě kritérií uvedených v nařízení Dublin III poté, co vyloučily příslušnost jiného členského státu z důvodu, že pro ni neexistují důkazy¹⁴. Z předkládacího usnesení rovněž nevyplývá, že by B. Fathi nebyl informován o tom, že jeho žádost o mezinárodní ochranu budou řešit bulharské orgány a že by vznesl jakoukoliv námitku k určení jejich příslušnosti.

21. Kromě toho předkládající soud tvrdí, že důvody, na jejichž základě byla Bulharská republika považována za příslušný členský stát, nejsou známy a vylučuje, že by došlo k uplatnění diskrečního ustanovení podle čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III. Proto nepokládá Soudnímu dvoru otázku týkající se výkladu tohoto článku.

22. Za těchto okolností a aniž by bylo třeba další analýzy, mám s ohledem na výše uvedené skutečnosti za to, že je třeba odpovědět na první a druhou předběžnou otázku položené Administrativen sad Sofia-grad (správní soud v Sofii, Bulharsko) a posuzované společně v tom smyslu, že členský stát, který věcně posuzuje žádost o mezinárodní ochranu, která mu byla podána, není povinen předtím přijmout formální rozhodnutí, kterým uznává svou příslušnost podle nařízení Dublin III pro provedení takového přezkumu. Nicméně tento členský stát je povinen podle čl. 4 odst. 1 tohoto nařízení informovat žadatele způsobem stanoveným v odstavci 2 uvedeného článku o tom, že jeho žádost bude posouzena příslušnými orgány dotčeného členského státu, jakož i o důvodech, na jejichž základě stanovil svou příslušnost podle tohoto nařízení.

23. Pokud jde o čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III, na němž zúčastněné strany, které předložily Soudnímu dvoru písemná vyjádření, založily své stanovisko, předložím několik následujících úvah pro případ, že by se Soudní dvůr přesto rozhodl v tomto ohledu vyjádřit, přestože předkládající soud nežádal o výklad tohoto ustanovení.

12 – Podle čl. 4 odst. 1 nařízení Dublin III se právo žadatele na informace obecně týká „uplatňování“ tohoto nařízení. Písmena a) až f) tohoto odstavce obsahují pouze *demonstrativní* výčet prvků, které musí být sděleny žadateli, jak o tom svědčí použití slova „zejména“. Jak bylo uvedeno, toto právo zahrnuje také konkrétní výsledky uplatnění kritérií uvedených v nařízení Dublin III, a *to i v případě, že řízení o přemístění žadatele není plánováno*.

13 – Viz body 23 až 30 tohoto stanoviska.

14 – V tomto ohledu uvádím, že podle čl. 67a přijímá ZUB rozhodnutí o zahájení řízení o určení příslušného členského státu orgán provádějící osobní pohovory, a tedy v zásadě po vyslechnutí žadatele.

24. Uvedený článek, nadepsaný „[d]iskreční ustanovení“, v odstavci 1 prvním pododstavci stanoví, že „[o]dchylně od čl. 3 odst. 1 se může každý členský stát rozhodnout posoudit žádost o mezinárodní ochranu, kterou podal státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, i když podle kritérií stanovených tímto nařízením není příslušný“. Druhý pododstavec téhož odstavce upřesňuje, že „[č]lenský stát, který se rozhodl, že posoudí žádost o mezinárodní ochranu podle tohoto odstavce, se stává příslušným členským státem a přebírá povinnosti s tím spojené. V případě potřeby uvědomí prostřednictvím elektronické komunikační sítě ‚DubliNet‘, zřízené podle článku 18 nařízení (ES) č. 1560/2003, původně příslušný členský stát, členský stát, který vede řízení o určení příslušného členského státu, nebo členský stát, kterému byla podána žádost o převzetí nebo přijetí zpět.“ Třetí odstavec stanoví, že „[č]lenský stát, který se stal příslušným podle tohoto odstavce, uvede v systému Eurodac v souladu s nařízením (EU) č. 603/2013¹⁵, datum, kdy se rozhodl, že posoudí žádost o mezinárodní ochranu“.

25. Čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III přejímá ustanovení o svrchovanosti, které dříve upravoval čl. 3 odst. 2 nařízení č. 343/2003 (dále jen „nařízení Dublin II“)¹⁶ a jehož základem je uznání, že přiznávání mezinárodní ochrany je výsadní právo státu. Stejně jako humanitární doložka, kterou dříve upravoval článek 15 nařízení Dublin II a jež je v současné době převzata do čl. 17 odst. 2 nařízení Dublin III, zavádí ustanovení o svrchovanosti do systému zavedeného na základě tohoto nařízení důležitý prvek flexibility, který přiznává každému členskému státu, kterému je předložena žádost o mezinárodní ochranu, možnost odchylně se od zásady, podle níž je příslušný k posouzení této žádosti členský stát určený na základě objektivních kritérií stanovených v tomto nařízením.

26. Ačkoli výkon tohoto práva převzít odpovědnost nepodléhá žádné zvláštní podmínce¹⁷, a ustanovení o svrchovanosti mohou být tudíž v zásadě uplatněna v závislosti na důvodech jakékoliv povahy¹⁸, lze jej využít především z důvodů humanitární povahy a jako záruku proti nedostatkům dublinského systému, které by mohly vést k porušování základních práv žadatelů o mezinárodní ochranu. V tomto ohledu Soudní dvůr rozhodl, a to zejména v návaznosti na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

15 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 603/2013 ze dne 26. června 2013 o zřízení systému „Eurodac“ pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení (EU) č. 604/2013 kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, a pro podávání žádostí orgánů pro vymáhání práva členských států a Europolu o porovnání údajů s údaji systému Eurodac pro účely vymáhání práva a o změně nařízení (EU) č. 1077/2011, kterým se zřizuje Evropská agentura pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (Úř. věst. 2013, L 180, s. 1).

16 – Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států (Úř. věst. 2003, L 50, s. 1).

17 – Viz, pokud jde o čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II, rozsudek ze dne 30. května 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, bod 36).

18 – V tomto smyslu viz návrh Komise, který vedl k přijetí nařízení Dublin II, COM (2001) 447 final (dále jen „návrh nařízení Dublin II“), s. 11, kde se uvádí, že toto právo bylo zavedeno s cílem umožnit každému členskému státu svrchovaně rozhodovat „v závislosti na politických, humanitárních nebo praktických úvahách“, viz také rozsudek ze dne 30. května 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, bod 37). Podotýkám, že ve svém návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti (přepřevané znění) ze dne 4. května 2016 [COM (2016) 270 final, dále jen „návrh nařízení Dublin IV“], Komise zvažuje omezení rozsahu diskrečního ustanovení s cílem zajistit, aby byla využívána pouze „z humanitárních důvodů ve vztahu k širší rodině“ (s. 17 a 18 a čl. 19 návrhu). „Zpráva Cecilie Wikström“, kterou Evropský parlament přijal jako rámec pro další interinstitucionální jednání o návrhu nařízení Dublin IV (zpráva o návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti ze dne 6. listopadu 2017, A8–0345/2017), naopak navrhuje zachovat diskreční ustanovení ve stejném rozsahu, v jakém je v současnosti zakotveno v čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III, a zavést možnost žadatele požádat o uplatnění tohoto ustanovení písemnou žádostí s uvedením důvodů (viz čl. 19 odst. 1 návrhu nařízení Dublin IV, přepřevané znění, s. 45 a 73 zprávy).

(dále je „ESLP“) ze dne 21. ledna 2011, M. S. S. v. Belgie a Řecko¹⁹, že i přes jeho diskreční povahu a širokou posuzovací pravomoc, kterou přiznává členským státům²⁰, může ustanovení o svrchovanosti za určitých okolností, zejména pro nezhoršování situace, kdy jsou porušována základní práva žadatele, představovat pro členské státy nejen pouhou možnost, ale skutečnou povinnost²¹.

27. Soudní dvůr rovněž uvedl, že čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II přiznává členským státům posuzovací pravomoc, která je nedílnou součástí společného evropského azylového systému stanoveného Smlouvou o fungování Evropské unie a zakončeného unijním zákonodárcem, a že tuto pravomoc musí členské státy vykonávat za dodržování ostatních ustanovení uvedeného nařízení a ustanovení Listiny²². Z toho vyplývá, že i když – na rozdíl od toho, co Komise uvedla v návrhu reformy nařízení Dublin II (dále jen „návrh nařízení Dublin III“) – pro použití ustanovení o svrchovanosti není vyžadován souhlas žadatele²⁴, toto ustanovení nemůže být v žádném případě použito, pokud by tím došlo k porušení základních práv žadatele²⁵. Proto nesouhlasím se stanoviskem, které vyjádřila maďarská vláda ve svém písemném vyjádření, podle něhož by výkon práva převzetí odpovědnosti zakotvený v čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III spadl do volného uvážení členských států a byl by vyňat ze soudního přezkumu.

28. S ohledem na výše uvedené uvádím, že znění čl. 17 odst. 1 prvního pododstavce nařízení Dublin III, které v ostatních částech přejímá téměř v doslovném znění²⁶ čl. 3 odst. 2 první větu nařízení Dublin II, se liší od posledně uvedeného tím, že používá výraz „se může rozhodnout posoudit“ namísto „může posoudit“. Tato změna formulace ustanovení o svrchovanosti je uvedena na začátku druhého pododstavce čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III, který stanoví: „[č]lenský stát, který se rozhodl, že posoudí žádost o mezinárodní ochranu podle tohoto odstavce, se stává příslušným členským státem“²⁷. Kromě toho ustanovení čl. 17 odst. 1 třetího pododstavce nařízení Dublin III, který neodpovídá čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II, stanoví, že členský stát, který přistoupí k převzetí žádosti o mezinárodní ochranu, uvede v systému Eurodac v souladu s nařízením č. 603/2013 datum, kdy se rozhodl, že posoudí žádost o mezinárodní ochranu.

19 – Rozsudek ze dne 21. ledna 2011 (ECLI:CE:ECHR:2011:0121JUD003069609).

20 – Viz rozsudek ze dne 30. května 2013, Halaf (C-528/11, EU:C:2013:342, bod 38).

21 – Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2011, N. S. a další (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, bod 98), který je z hlediska výsledku v souladu s rozsudkem ESLP ze dne 21. ledna 2011, M. S. S. v. Belgie a Řecko (citovaný v bodě 88 rozsudku N. S. a další), i když sleduje částečně jinou logiku s cílem zachovat funkčnost dublinského systému. Ohledně absence povinnosti použít čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III v situaci, kdy zdravotní stav žadatele o azyl neumožňuje jeho přemístění v krátkodobém horizontu do příslušného členského státu, viz rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 88).

22 – Viz rozsudek ze dne 21. prosince 2011, N. S. a další (spojené věci C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, zejména body 64 až 69). K článku 17 odst. 1 nařízení Dublin III viz rovněž rozsudek ze dne 16. února 2017, C. K. a další (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, bod 54), ve kterém Soudní dvůr upřesnil, že otázka uplatnění diskrečního ustanovení ze strany členského státu podle uvedeného ustanovení nespadá pouze do vnitrostátního práva a výkladu, který diskrečnímu ustanovení poskytuje ústavní soud tohoto členského státu, ale představuje otázku výkladu unijního práva ve smyslu čl. 267 SFEU.

23 – COM (2008) 820 final ze dne 3. prosince 2008.

24 – Viz návrh nařízení Dublin III, bod 4, s. 9; zde byl navrhován souhlas žadatele „s cílem zajistit, aby se ustanovení o svrchovanosti nepoužívalo v rozporu se zájmy žadatele“. Souhlas žadatele byl vyžadován rovněž v čl. 3 odst. 4 Úmluvy o posouzení státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané v některém z členských států Evropských společenství – Dublinská úmluva (Úř. věst. 1997, C 254, s. 1). Odstranění podmínky souhlasu dotyčné osoby vychází z poněkud zjednodušujících úvah, podle níž lze souhlas žadatele presumovat vzhledem k tomu, že podal žádost o mezinárodní ochranu v zemi, která používá diskreční ustanovení.

25 – Metoda pro určení členského státu příslušného pro posouzení žádosti o azyl je založena na objektivních a *spravedlivých* kritériích jak pro členské státy, tak pro *dotčené osoby* (viz zejména bod 5 odůvodnění nařízení Dublin III). Proto nelze vyloučit, že odchýlení se od použití těchto kritérií na základě diskrečního ustanovení by mohlo v konečném důsledku být na úkor žadatele, například by mohlo být v rozporu s jeho právem na zachování celistvosti rodiny.

26 – Odlišná terminologie odpovídá změnám, které byly provedeny v celém nařízení Dublin III („žádost o mezinárodní ochranu“ namísto „žádost o azyl“, a rozšíření kategorie osob, které mohou podat takovou žádost, na osoby bez státní příslušnosti).

27 – Zvýraznění provedeno autorem stanoviska. Druhá věta čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II stanovila „[v] tom případě se tento členský stát stává příslušným členským státem ve smyslu tohoto nařízení“.

29. Tyto změny podle mého názoru jasně vyjadřují záměr zákonodárce formalizovat postupy pro použití ustanovení o svrchovanosti a vyjasnit podmínky pro jeho použití, jak ostatně vyplývá i z návrhu nařízení Dublin III²⁸, což je vysvětleno i požadavkem zabránit tomu, aby možnost převzetí odpovědnosti ze strany členského státu neobsahovala různé postupy pro posuzování a nestala se neefektivním prvkem systému.

30. Na základě výše uvedených skutečností se proto přikláním k názoru, že použití ustanovení o svrchovanosti obsaženého v čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III vyžaduje od členského státu, který jej hodlá uplatnit, přijetí formálního rozhodnutí v tomto smyslu.

31. V každém případě v souladu se závěrem, k němuž jsem dospěl v bodě 22 výše, jsem toho názoru, že podle čl. 4 odst. 1 nařízení Dublin III má žadatel právo být informován o převzetí jeho žádosti o mezinárodní ochranu podle čl. 17 odst. 1 tohoto nařízení, jakmile se členský stát, který chce takto postupovat, v tomto smyslu vymezí.

B. K třetí předběžné otázce

32. Podstatou třetí předběžné otázky, jejíž obsah je obtížně vymežitelný, se předkládající soud zdá se v podstatě táže Soudního dvora, zda na základě čl. 46 odst. 3 směrnice 2013/32 přísluší soudu, který projednává žalobu podanou žadatelem o mezinárodní ochranu proti rozhodnutí, kterým se zamítá jeho žádost, aby i bez návrhu ověřil, zda se ustanovení nařízení Dublin III použijí na uvedeného žadatele v situaci, kdy členský stát, který provedl posouzení žádosti, nepřijal výslovné rozhodnutí o své příslušnosti k rozhodnutí o uvedené žádosti v souladu s kritérii uvedeného nařízení, a pokud vyplývá, že tento členský stát neuplatnil diskreční ustanovení stanovené v čl. 17 odst. 1 uvedeného nařízení.

33. Předkládající soud vychází z předpokladu, že pokud nebylo členským státem, který posuzoval žádost o mezinárodní ochranu, přijato výslovné rozhodnutí, pokud jde o uplatnění kritérií příslušnosti dle nařízení Dublin III, nebylo rozhodnuto o otázce, zda žádost spadá do působnosti uvedeného nařízení. Předkládající soud se táže, zda je povinen z úřední moci provést přezkum této otázky vzhledem k tomu, že by se směrnice 2013/32 podle bodu 54 jejího odůvodnění měla vztahovat na žadatele, na které se vztahuje nařízení Dublin III „spolu s ustanoveními uvedeného nařízení, a aniž by tím byla ustanovení uvedeného nařízení dotčena“.

34. Jelikož, jak jsem již uvedl v bodě 12 tohoto stanoviska, je takový předpoklad chybný, otázka, zda členský stát, který je příslušný k věcnému posouzení žádosti o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. b) nařízení Dublin III, která mu byla předložena, použil nebo nepoužil kritéria stanovená v uvedeném nařízení pro určení své vlastní příslušnosti pro provedení takového posouzení, není relevantní pro určení toho, zda tato žádost spadá do oblasti působnosti nařízení Dublin III. V projednávaném případě, jak jsem již zdůraznil v bodech 13 a 14 tohoto stanoviska, spadá žádost B. Fathiho do působnosti uvedeného nařízení, a to i při neexistenci výslovného rozhodnutí bulharských orgánů o jejich příslušnosti pro posouzení této žádosti podle nařízení Dublin III.

35. Na základě výše uvedeného navrhuji odpovědět na třetí předběžnou otázku v tom smyslu, že za takových okolností, jako jsou okolnosti dotčené ve věci v původním řízení, kdy členský stát, který posoudil žádost o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. b) nařízení Dublin III, která mu byla předložena, nepřijal výslovné rozhodnutí týkající se své příslušnosti k rozhodnutí o uvedené žádosti podle tohoto nařízení, z nichž vyplývá, že tento členský stát neuplatnil diskreční ustanovení podle čl. 17 odst. 1 téhož nařízení, není na vnitrostátním soudu, jemuž byla předložena žaloba proti rozhodnutí o zamítnutí předmětné žádosti, aby i bez návrhu ověřil, zda se uvedené nařízení na žadatele vztahuje.

28 – Viz návrh nařízení Dublin III, bod 4, s. 9, kde Komise uvádí, že „jsou rovněž objasněny některé aspekty postupu týkající se uplatňování diskrečních ustanovení“.

36. Na rozdíl od maďarské vlády a Komise se nedomnívám, že třetí předběžná otázka může být vykládána v tom smyslu, že se předkládající soud táže Soudního dvora, zda je povinen z úřední moci posoudit, zda byla na základě kritérií a pravidel uvedených v nařízení Dublin III řádně určena příslušnost orgánů, které posuzovaly žádost o mezinárodní ochranu.

37. Pokud by však měl Soudní dvůr podat výklad v tomto smyslu, omezím se pouze na to, že unijní normotvůrce měl v úmyslu zachovat samostatně řízení o určení příslušného členského státu ve smyslu nařízení Dublin III a věcné posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Na jedné straně podle čl. 2 písm. d) nařízení Dublin III se „posouzením žádosti o mezinárodní ochranu“ pro účely tohoto nařízení rozumí „posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, nebo rozhodnutí či soudní rozhodnutí o takové žádosti, provedené nebo vydané příslušnými orgány v souladu se směrnicí 2013/32/EU a se směrnicí 2011/95/EU, s výjimkou řízení o určení členského státu příslušného podle tohoto nařízení“²⁹, na druhé straně podle bodu 53 odůvodnění směrnice 2013/32 se tato směrnice nevztahuje na postupy mezi členskými státy upravenými nařízením Dublin III.

38. Proto tedy vnitrostátnímu soudu, jemuž byla předložena žaloba proti rozhodnutí přijatému na konci řízení o posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, jak je definována v čl. 2 písm. d) nařízení Dublin III, nepřísluší, aby z úřední moci přezkoumával, zda postup určení členského státu příslušného podle tohoto nařízení byl proveden správně a zda členský stát, který posoudil tuto žádost, je tím státem, který by podle pravidel a kritérií stanovených v uvedeném nařízení měl být určen jako příslušný.

C. Ke čtvrté, páté a sedmé předběžné otázce

39. Podstatou čtvrté a páté předběžné otázky je, zda se jedná o důvod pronásledování na základě náboženského vyznání, pokud se prohlášení žadatele a dokumenty, které předložil, netýkají všech prvků pojmu „náboženství“, jak je definován v čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95, a zejména pokud se tato prohlášení a dokumenty netýkají charakteristických aspektů náboženského vyznání, podle nichž mohou údajní původci pronásledování předpokládat, že žadatel vyznává toto náboženství. Podstatou sedmé předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda v takové situaci může být požadováno, aby žadatel doložil chybějící prvky tvořící pojem „náboženství“ ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95, pokud by bez těchto informací jeho žádost měla být zamítnuta jako neopodstatněná.

40. Článek 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95 stanoví, že „[p]ři posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům: [...]; b) pojem náboženství zahrnuje zejména zastávání teistických, neteistických a ateistických přesvědčení, účast nebo neúčast na formálních náboženských obřadech konaných soukromě nebo veřejně, sám nebo společně s jinými, jiné náboženské akty nebo vyjádření názorů anebo formu osobního nebo společenského chování založeného na jakémkoli náboženském přesvědčení nebo přikázaného jakýmkoli náboženským přesvědčením [...]“.

41. Toto ustanovení poskytuje širokou definici pojmu „náboženství“, zahrnující všechny jeho složky, ať jsou veřejné či soukromé, kolektivní či individuální³⁰. Tento pojem, který vychází do značné míry z norem vypracovaných v kontextu mezinárodních norem v oblasti lidských práv³¹ a převzatý UNHCR³², se neomezuje na tradiční náboženství, na náboženství, která obsahují institucionální prvky,

29 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

30 – Viz rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z (C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 63), pokud jde o čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2004/83, který má stejné znění jako odpovídající ustanovení směrnice 2011/95.

31 – Viz zejména Rada OSN pro lidská práva (UNHRC), *CCPR General Comment No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion)*, 30 July 1993, dostupný na <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>, týkající se čl. 18 Všeobecné deklarace lidských práv.

32 – Viz *Zásady mezinárodní ochrany č. 6: Žádosti o azyl založené na náboženství ve smyslu čl. 1A (2) úmluvy z roku 1951 a/nebo protokolu z roku 1967 týkající se právního postavení uprchlíků*, ze dne 28. dubna 2004 (dále jen „hlavní zásady týkající se žádostí o azyl založených na náboženství“).

nebo náboženské praktiky podobné charakteristikám nebo zvyklostem tradičních náboženství, ale vztahuje se na jakoukoli víru nebo náboženské přesvědčení včetně menšinových³³ a rovněž na odmítnutí přihlásit se k určitému náboženskému vyznání nebo být věřící. Tento pojem sám o sobě zahrnuje jak náboženské přesvědčení, i když není projevováno navenek, tak veřejné vyjádření náboženského přesvědčení nebo také náboženské vzdělávání. Náboženství je zde definováno jako „přesvědčení“, „identita“ nebo „způsob života“³⁴. Tyto tři pilíře definice představují velmi rozdílný vztah osoby k náboženství. První zahrnuje dobrovolné přihlášení se k určitému množství zásad, kdežto náboženství jakožto identita člověka, na níž je založena řada případů pronásledování ve světě, vychází spíše z rodinných vazeb, kulturní, etnické nebo státní příslušnosti, kdy náboženské vyznání vychází spíše z příslušnosti osoby k určité komunitě než z přihlášení se k určité víře. Konečně náboženství jako způsob života může zahrnovat nejen duchovní sféru osoby, ale ovlivnit různé aspekty její existence, ukládat jí velmi různorodá pravidla chování (modlitby, rituály, účast na obřadech, pravidla oblékání nebo stravování, náboženské vzdělávání, proselytismus apod.), které mohou být ve více či méně otevřeném rozporu s právními předpisy určitého státu³⁵.

42. Z širokého pojetí pojmu „náboženství“ definovaného v čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95 – který je odrazem snahy unijního normotvůrce pokrýt v co největší míře jednotlivé aspekty tohoto pojmu – vyplývá, že nelze požadovat po žadateli o mezinárodní ochranu, který tvrdí, že mu hrozí riziko pronásledování z důvodů náboženského vyznání, aby na podporu svých tvrzení o svém náboženském přesvědčení poskytl důkazy ke všem prvkům tohoto pojmu. Zejména z důvodu, že tento pojem zahrnuje již sám o sobě skutečnost náboženského přesvědčení, nelze požadovat, aby takový žadatel prováděl ve veřejné sféře akty spojené s tímto náboženským přesvědčením nebo jím vyžadované, nebo aby se zdržel jednání neslučitelného s tímto přesvědčením, nebo aby dokonce prokazoval za použití listinných důkazů věcnou správnost svých tvrzení v tomto ohledu.

43. Takový závěr je nepřímou potvrzen zásadou uvedenou Soudním dvorem v rozsudku ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 65), podle níž existence pronásledování z náboženských důvodů musí být identifikována nikoli v závislosti na prvku svobody náboženského vyznání, který byl porušen, ale v závislosti na povaze represe proti dotyčné osobě³⁶. To, zda došlo k pronásledování, je tedy určeno závažností opatření a sankcí, které byly nebo by mohly být přijaty vůči dotyčné osobě³⁷. Taková opatření a sankce dosahující takové závažnosti, aby mohly být považovány za pronásledování nebo nebezpečí pronásledování, mohou být přijaty nebo by mohly být přijaty i bez vnějších projevů náboženského přesvědčení dotyčné osoby, například pouze z důvodu její náboženské konverze, odmítnutí přijmout oficiální náboženství v zemi původu nebo z důvodu její příslušnosti k určité náboženské komunitě³⁸.

33 – Tamtéž, body 1 a 2.

34 – Viz UNHCR, hlavní zásady týkající se žádostí o azyl založených na náboženství, body 5 a násl.

35 – Pro bližší informace o problémech, které zahrnuje posouzení žádosti o mezinárodní ochranu založené na obavě z pronásledování z náboženských důvodů, viz T.J. Gunn: *The Complexity of Religion in Determining Refugee Status*, k dispozici na adrese <http://www.unhcr.org/protection/globalconsult/3e5f2f7f6/complexity-religion-determining-refugee-status-t-jeremy-gunn.html>

36 – Viz rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 65). V témže smyslu, viz stanovisko generálního advokáta Y. Bota ve věci Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:224, bod 52).

37 – Viz rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 66).

38 – I když pouhá příslušnost k určité náboženské komunitě obvykle nepostačuje k prokázání opodstatněnosti žádosti o přiznání postavení uprchlíka, mohou existovat zvláštní okolnosti, za kterých tato pouhá příslušnost bude dostatečným odůvodněním, zejména pokud je situace v zemi původu taková, že existuje atmosféra nejistoty pro členy této komunity. Viz UNHCR: *Pokyny k postupům a kritériím pro určování právního postavení uprchlíků v souladu s Úmluvou z roku 1951 a Protokolem z roku 1967 týkajících se právního postavení uprchlíků*, leden 1992, bod 73; *Guidelines on International Protection: Religion-based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, ze dne 28. dubna 2004, bod 14.

44. Kromě toho z čl. 10 odst. 2 směrnice 2011/95 – podle něhož při posuzování otázky, zda má žadatel odůvodněnou obavu z pronásledování, není důležité, zda žadatel skutečně má charakteristické rysy, které vedou k pronásledování, jestliže původce pronásledování tyto rysy žadateli připisuje – vyplývá, že pro rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu založené na obavě z pronásledování z důvodu náboženského vyznání není vždy nezbytné posoudit věrohodnost náboženské víry žadatele v rámci posuzování skutečností a okolností podle článku 4 této směrnice³⁹.

45. Je třeba připomenout, že podle tohoto článku musí posouzení žádosti o mezinárodní ochranu zahrnovat individuální posouzení této žádosti zejména s ohledem na všechny významné skutečnosti týkající se země původu žadatele v době rozhodování o žádosti, informace a relevantní dokumenty předložené žadatelem, jakož i konkrétní postavení a osobní situaci žadatele⁴⁰. Toto posouzení probíhá ve dvou samostatných etapách. První etapa se týká zjištění skutkových okolností, které mohou sloužit jako důkazy na podporu žádosti, kdežto druhá etapa se týká právního posouzení těchto skutečností a spočívá v rozhodnutí, zda jsou vzhledem ke skutečnostem charakterizujícím daný případ splněny hmotněprávní podmínky stanovené články 9, 10 a 15 směrnice 2011/95 pro přiznání mezinárodní ochrany. V rámci první fáze – do které spadá čtvrtá, pátá a sedmá předběžná otázka položená předkládajícím soudem – členské státy mohou mít za to, že je obvykle na žadateli, aby předložil všechny důkazy potřebné k doložení jeho žádosti, to však nic nemění na tom, že dotčený členský stát musí spolupracovat se žadatelem ve fázi určování klíčových informací, které jsou pro tuto žádost relevantní, v souladu s čl. 4 odst. 1 uvedené směrnice⁴¹.

46. Kromě toho orgány příslušné k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu musí případně rovněž zohlednit vysvětlení chybějících náležitostí a celkovou hodnověrnost žadatele. Ostatně v rámci prověřování prováděného těmito orgány na základě článku 4 směrnice 2011/95, nejsou-li některé prvky prohlášení žadatele o azyl doloženy písemnými nebo jinými důkazy, nevyžadují tyto prvky potvrzení, pokud jsou splněny kumulativní podmínky stanovené v čl. 4 odst. 5 písm. a) až e) téže směrnice⁴².

47. Pokud jde o žádosti o mezinárodní ochranu založené na obavě z pronásledování z náboženských důvodů, jejichž přezkum je často velmi složitý, je třeba mimo jiné brát v úvahu kromě konkrétního postavení a osobní situace žadatele i jeho náboženské vyznání a okolností nabytí tohoto vyznání, jak žadatel chápe a žije podle své víry (nebo bez víry), jeho vztah k aspektům náboženské doktríny, rituálům nebo náboženským příkázáním víry, k níž se hlásí nebo již má v úmyslu se vzdát, zda případně zastává zvláštní roli při předávání své víry, například formou náboženského vzdělávání či proselytismu, a rovněž vzájemné působení náboženských faktorů a faktorů identity, etnického původu⁴³ nebo pohlaví.

48. Pokud skutečnosti, které jsem právě uvedl, umožňují poskytnout informace o tom, co náboženství znamená pro žadatele o mezinárodní ochranu, a lépe pochopit způsob, jak by se jej dotkla omezení výkonu svobody náboženského vyznání v zemi původu, je třeba zdůraznit, že při zkoumání žádostí založených na obavě z pronásledování z náboženských důvodů má zásadní význam otázka, co vše

39 – Viz obdobně rozsudek ze dne 25. ledna 2018, F (C-473/16, EU:C:2018:36, body 31 a 32). Viz také UNHCR: *Guidelines on Religion-based Refugee Claims*, bod 9.

40 – Viz rozsudek Soudního dvora ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 41), a obdobně rozsudek ze dne 26. února 2015, Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117, bod 26), a ze dne 9. února 2017, M (C-560/14, EU:C:2017:101, bod 36). Soudní dvůr rovněž uvedl, že příslušné orgány musí upravit své postupy pro posuzování prohlášení a písemných nebo jiných důkazů v závislosti na specifických vlastnostech každé kategorie žádosti o mezinárodní ochranu v souladu s právy zaručenými Listinou, viz rozsudky ze dne 5. září 2012, Y a Z, (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 36), a ze dne 2. prosince 2014, A a další (spojené věci C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 54).

41 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, M. (C-277/11, EU:C:2012:744, body 64 a 65), a ze dne 2. prosince 2014, A a další (C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 56).

42 – Viz rozsudek ze dne 2. prosince 2014, A a další (spojené věci C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 58).

43 – Jak zdůrazňuje UNHCR ve svých *Guidelines on Religion-based Refugee Claims*, orgány, které posuzují žádost o mezinárodní ochranu založenou na náboženských důvodech, by měly věnovat zvláštní pozornost spojitostem mezi etnickými a náboženskými faktory (viz bod 27 písm. d).

zahrnuje pojem „náboženství“ *pro (potenciální) původce pronásledování*. Odpověď na takovou otázku umožňuje určit, jaký postoj lze očekávat od těchto původců pronásledování vůči náboženskému přesvědčení nebo náboženské identitě žadatele, jakož i ve vztahu k jednání (či nečinnosti⁴⁴), které tvoří jejich vnější projevy⁴⁵.

49. V případě B. Fathiho, který je kurdské národnosti, skutečnosti, že přestoupil ke křesťanství a způsob této konverze, jeho účast na vysílání křesťanského kanálu zakázaného v zemi původu, jeho zatčení a následný výslech ze strany orgánů této země, jeho doznání během zadržení ohledně jeho přestoupení ke křesťanství, představují takové skutečnosti, které byla DAB byla povinna zohlednit v rámci první etapy posouzení jeho žádosti spolu se všemi relevantními skutečnostmi, které se týkají země původu žadatele v souladu s čl. 4 odst. 3 písm. a) směrnice 2011/95.

50. Na základě výše uvedeného navrhuji odpovědět na čtvrtou, pátou a sedmou předběžnou otázku posuzované společně, že čl. 10 odst. 1 písm. b) a čl. 10 odst. 2 směrnice 2011/95 musí být vykládány v tom smyslu, že žadatel o mezinárodní ochranu, který na podporu své žádosti uplatňuje hrozbu pronásledování z důvodu náboženského vyznání, nemusí na podporu tvrzení o svém náboženském přesvědčení předkládat prohlášení nebo dokumenty ke všem prvkům pojmu „náboženství“, jak je definován v čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95. Zejména takový žadatel nemusí nutně dokládat pod hrozbou zamítnutí jeho žádosti, že veřejně prováděl akty spojené s uvedeným náboženským přesvědčením nebo tímto náboženstvím vyžadované, nebo se zdržel jednání, které je neslučitelné s tímto přesvědčením, ani nemusí na základě listinných důkazů prokázat věcnou správnost svých tvrzení v tomto ohledu.

D. K šesté předběžné otázce

51. Podstatou šesté předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda a případně za jakých okolností mohou omezení svobody náboženského vyznání, jako je zákaz proselytismu nebo zákaz jednání v rozporu s úředním náboženstvím, jež jsou zdůvodněny cílem zachování veřejného pořádku v zemi původu žadatele, představovat pronásledování podle čl. 9 odst. 1 a odst. 2 směrnice 2011/95, vykládaného ve světle článku 10 Listiny. Předkládající soud si rovněž klade otázku, zda pouhá existence takových zákazů, i když nejsou zaměřeny konkrétně na určité náboženství, postačuje k tomu, aby se jednalo o pronásledování v případě, že jejich porušení je trestáno trestem smrti.

52. Článek 9 směrnice 2011/95 stanoví prvky, které umožňují usoudit, že se jedná o pronásledování ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy. Podle čl. 9 odst. 1 písm. a) uvedené směrnice takové jednání musí být „svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchytil⁴⁶“. V souladu s odst. 2 písm. b) a c) téhož článku 9 mohou být za pronásledování ve smyslu odstavce 1 mimo jiné považována jednání typu „právní, správní, policejní nebo soudní opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem“ nebo „nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání“.

53. Právo na svobodu náboženského vyznání zakotvené v čl. 10 odst. 1 Listiny⁴⁷ odpovídá právu zaručenému v článku 9 EÚLP⁴⁸.

44 – V případě náboženské konverze nestačí zohlednit způsob, jakým je vyznavač víry, k níž žadatel přestoupil, vnímán v zemi původu, ale je rovněž třeba zvážit, jakým způsobem je vnímána osoba, která se zřekne oficiálního náboženství dotčené země, aby přestoupila na jinou víru.

45 – V tomto smyslu viz T. J. Gunn, op. cit., s. 13 a 14.

46 – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod podepsaná v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“).

47 – Článek 10 Listiny, nadepsaný „[S]voboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání“, stanoví v odstavci 1, že „[k]aždý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováním obřadů“.

48 – Viz rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 56).

54. Jak Soudní dvůr rozhodl v bodě 57 rozsudku ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518), svoboda náboženského vyznání představuje jeden ze základů demokratické společnosti a představuje základní lidské právo. Zásah do práva na svobodu náboženského vyznání může být natolik závažný, že může být považován za případy uvedené v čl. 15 odst. 2 EÚLP, na které čl. 9 odst. 1 směrnice příkladmo odkazuje za účelem určení, jaká jednání mají být zejména považována za pronásledování.

55. To však neznamená, jak ostatně Soudní dvůr uvedl v bodech 58 a 59 téhož rozsudku, že každý zásah do práva na svobodu náboženského vyznání zaručeného čl. 10 odst. 1 Listiny představuje pronásledování zavazující příslušné orgány k tomu, aby udělily postavení uprchlíka ve smyslu čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 osobě, jež je takovému zásahu vystavena, ale je třeba „vážného porušení“ této svobody, které má významný dopad na dotýcnou osobu, aby toto jednání bylo možno považovat za pronásledování. Kromě toho „[p]orušení práva na svobodu náboženského vyznání tudíž může představovat pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice [2011/95], jestliže žadateli o azyl z důvodu výkonu této svobody v zemi jeho původu vzniká skutečné nebezpečí, že bude zejména pronásledován či s ním bude jeden z původců uvedených v článku 6 [této] směrnice zacházet nelidským či ponižujícím způsobem, anebo mu uloží nelidský či ponižující trest“⁴⁹.

56. Z výše uvedených zásad stanovených Soudním dvorem vyplývá, že existence pronásledování z náboženských důvodů závisí na jedné straně na závažnosti zásahu do svobody náboženského vyznání žadatele o azyl – zásah představující porušování této svobody – a na straně druhé na závažnosti sankcí, jímž se žadatel vystavuje z důvodu výkonu této svobody v zemi jeho původu, přičemž tyto dvě složky jsou na sobě nezávislé⁵⁰.

57. V této souvislosti skutečnost, že omezení svobody náboženského vyznání v zemi původu žadatele, jakož i sankce stanovené za porušení zákazů spojených s takovými omezeními, jsou odůvodněné požadavkem zachování veřejného pořádku, bezpečnosti, zdraví nebo veřejné morálky v této zemi, neumožňuje automaticky vyloučit existenci pronásledování ve smyslu čl. 9 směrnice 2011/95, které musí být odlišeno od oprávněného sledování takového cíle⁵¹.

58. Předkládající soud zdůrazňuje, že omezení svobody náboženského vyznání s cílem chránit veřejný pořádek, veřejnou bezpečnost nebo práva a svobody druhých jsou součástí právních předpisů některých členských států, v souladu s čl. 52 odst. 1 Listiny⁵². Tento soud se táže, zda s ohledem na upřesnění poskytnuté Soudním dvorem v bodě 66 rozsudku ze dne 7. listopadu 2013, X a další (spojené věci C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720), pokud jde o pojem „sexuální orientace“⁵³, jednání představující podle vnitrostátních právních předpisů členských států porušení práva mohou spadat do pojmu „náboženství“ ve smyslu unijního práva a zda potlačování takového jednání v zemi původu žadatele může představovat pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95.

49 – Viz rozsudek ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518, bod 67). Uvádím, že definice „pronásledování“, kterou Soudní dvůr přijal v uvedeném bodě 67, se liší od užší definice, která vyplývá z bodu 61 téhož rozsudku, pokud jde o požadovanou míru závažnosti rizika, kterému je vystaven žadatel o azyl. Zatímco v bodě 67 Soudní dvůr odkazuje na „skutečné nebezpečí, že bude zejména pronásledován či s ním bude jeden z původců [...] zacházet nelidským či ponižujícím způsobem, anebo mu uloží nelidský či ponižující trest“ (kurziva doplněna autorem tohoto stanoviska), bod 61 vylučuje, že by „jednání [...] jejichž závažnost se nevyrovná závažnosti porušení základních lidských práv, od nichž se na základě čl. 15 odst. 2 EÚLP nelze odchýlit“, bylo možné považovat za pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 směrnice 2011/95 a článku 1A Ženevské úmluvy. V tomto ohledu bych rád zdůraznil, že definice uvedená v bodě 67 se zdá být více v souladu se zněním čl. 9 odst. 1, písm. a) směrnice 2011/95, která odkazuje *pouze příkladmo*, jak ostatně uznává sám Soudní dvůr v bodě 57 téhož rozsudku, na jednání, jejichž závažnost může být srovnávána s případy uvedenými v čl. 15 odst. 2 EÚLP.

50 – Jednání, která představují závažné porušení svobody náboženského vyznání, mohou proto představovat samy o sobě pronásledování, stejně jako méně významné omezení této svobody, jestliže jejich potlačování dosahuje požadované míry závažnosti.

51 – Pokud jde o podmínky, za nichž je omezení svobody náboženského vyznání přípustné, viz zejména Rada OSN pro lidská práva (UNHRC), *CCPR General Comment No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion)*, 30 July 1993, CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, k dispozici na adrese: <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>.

52 – Pro přezkum právních předpisů členských států Rady Evropy v této oblasti, viz studie z roku 2010, kterou zveřejnila Rada Evropy, *Blasfemy, insult and hatred: finding answers in a democratic society*, s. 18 a násl., dostupné na adrese <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD%282010%29047-e#page=19>.

53 – V uvedeném bodě 66 Soudní dvůr uvádí, že „[v] tomto ohledu je třeba především uvést, že čl. 10 odst. 1 písm. d) směrnice stanoví, že sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala jednání považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné“.

59. Pokud je třeba obdobně s tím, co Soudní dvůr konstatoval v bodě 66 rozsudku ze dne 7. listopadu 2013, X a další (spojené věci C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720), uvažovat v tom smyslu, že pojem „náboženství“ ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95 se v zásadě nevztahuje na jednání považovaná za trestná podle vnitrostátních právních předpisů členských států, nelze na druhé straně ze skutečnosti, že tyto právní předpisy mohou stanovit omezení výkonu svobody náboženského vyznání, zakázat určitá jednání a stanovit sankce trestní povahy za porušení těchto zákazů, či dokonce trest odnětí svobody⁵⁴, vyvodit žádný závěr o výkladu a uplatňování pojmu „pronásledování“ ve smyslu čl. 9 směrnice 2011/95, a zejména tato skutečnost neopravňuje automaticky vyloučit z rámce tohoto pojmu potlačování těchto porušování práva v zemi původu žadatele. Na jedné straně se totiž jednání, která mohou být zakázána, a z nich plynoucí porušování svobody náboženského vyznání mohou zásadně lišit podle toho, jaká definice pojmů, které se určují skutkovou podstatu protiprávního jednání⁵⁵, se použije v právních rádech jednotlivých zemí, a pokud jde o cíle sledované takovými zákazy, v závislosti na tom, jak jsou definovány pojmy jako „veřejný pořádek“, „veřejná bezpečnost“ nebo „morálka“. Zadruhé, a to je důležitější, nelze v žádném případě odhlédnout od závažnosti represí spojených s pácháním takových trestných činů, ani od případné nepřiměřené nebo diskriminační povahy stanovených sankcí uplatňovaných v praxi.

60. Pokud jde o otázku, zda pouhá okolnost, že právní předpisy státu původu žadatele o azyl kriminalizují a postihují trestem odnětí svobody, či dokonce trestem smrti jednání spojená výkonem svobody náboženského vyznání – jako je náboženská konverze, projevování své víry na veřejnosti, účast, veřejně nebo soukromě, na náboženských obřadech, náboženské vzdělávání či proselytismus – je sama o sobě dostačující k závěru, že došlo k pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95, mám za to, že odpověď na tuto otázku závisí především na rozsahu, v němž jsou takovéto sankce skutečně používány.

61. Například ve věcech zpochybňujících kriminalizaci jednání souvisejících s výkonem svobody náboženského vyznání, je zásadní, aby orgány pověřené posouzením žádosti o azyl měly k dispozici kromě prohlášení žadatele a jím předložených dokumentů aktuální a co možná nejúplnější informace ze spolehlivých zdrojů, jak jsou sankce stanovené za taková jednání uplatňovány v zemi původu žadatele, aby bylo možno stanovit riziko, že tyto sankce budou vůči žadateli uplatněny, s ohledem na jeho osobní situaci a všechny okolnosti, které se jej týkají⁵⁶.

62. Závěrem připomínám, že ESLP se nedávno vyjádřil ve třech věcech týkajících se zamítnutí žádosti o azyl podané státními příslušníky Íránu, kteří přestoupili ke křesťanství. V rozsudku ze dne 23. března 2016, F. G. v. Švédsko, velký senát ESLP dospěl k závěru, že „došlo k porušení článků 2 a 3 [EÚLP], když byl žadatel poslán zpět do Íránu v případě neexistence posouzení *ex nunc* důsledků jeho konvertování švédskými orgány“⁵⁷. V rozsudku ze dne 5. července 2016, T. M. a Y. A. v. Nizozemské království⁵⁸, ESLP naproti tomu odmítl žádost žadatelů jako zjevně nepodloženou, neboť dle něj neexistuje žádný důkaz, který by mohl zpochybnit posouzení nizozemských orgánů, podle něhož byla tvrzení žadatelů týkající se jejich údajného konvertování nevěrohodná. Nakonec v rozsudku ze dne 19. prosince 2017 A. v. Švýcarsko, ESLP rovněž vyloučil porušení článků 2 a 3 EÚLP, když považoval za nikoliv nepřiměřené posouzení švýcarských orgánů, podle něhož konvertitům, kteří doposud nebyli iránským orgánům známi z důvodu své konverze ani z jiných důvodů než konverze a kteří tvrdili, že

54 – Stejně jako maďarská vláda jsem toho názoru, že tato otázka je čistě spekulativní a není relevantní pro řešení sporu v původním řízení.

55 – Abych vložil odkaz předkládajícího soudu na řecké právní předpisy ohledně proselytismu, k nimž se ESLP vyjádřil ve svém rozsudku ze dne 25. května 1993, Kokkinakis v. Řecko (ECLI:CE:ECHR:1993:0525JUD001430788), je zjevné, že existuje odlišný dopad na uplatňování svobody náboženského vyznání podle toho, zda je „proselytismus“ zakázán proto, že jde o „činnost nabízející materiální nebo sociální výhody se záměrem získat pro církev nové členy nebo vykonávat nevhodný nátlak na lidi v neštěstí nebo nouzi“ (viz bod 48 uvedeného rozsudku), nebo proto, že jde o jakékoli veřejné praktikování jiného náboženství, než je oficiální náboženství dotčeného státu.

56 – Odkazy na různé zdroje nejnovějších informací o výkonu svobody náboženského vyznání v Íránu a o zacházení s Iráčany, kteří přestoupili ke křesťanství, jsou uvedeny v rozsudku ESLP ze dne 23. března 2016, F. G. v. Švédsko (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111).

57 – Rozsudek ESLP ze dne 23. března 2016, F. G. v. Švédsko, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 158.

58 – CE:ECHR:2016:0705DEC000020916.

svoji víru praktikovali v utajení, nehrozí nebezpečí, že by s nimi bylo zacházeno v rozporu s těmito ustanoveními⁵⁹. Za tímto účelem ESLP odlišil věc, která mu byla předložena, od věcí, které vedly k rozsudku Soudního dvora ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518)⁶⁰.

63. Je třeba uvést dvě poznámky týkající se věci, o kterou šlo v posledním z výše uvedených rozsudků ESLP. Zprvce žalobce v této věci (stejně jako ve věci, v níž byl vydán rozsudek ESLP ze dne 23. března 2016, F. G. v. Švédsko, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111) konvertoval po opuštění Iránu. Účelem jeho žádosti o azyl byla tedy potřeba mezinárodní ochrany vznikající „na místě“ v souladu s čl. 5 směrnice 2011/95. Jak však ESLP zdůraznil ve výše uvedeném rozsudku s odkazem na zásady mezinárodní ochrany pro žádosti o azyl založené na náboženském vyznání, pokud se žadatel o azyl opírá o konverzi „na místě“, obvykle vznikají obavy ohledně důvěryhodnosti a je potřeba komplexně a důkladně přezkoumat okolnosti a konvertování⁶¹. Kromě toho, jak rovněž uvedl ESLP, v případě věcí tohoto typu mají potenciální původci pronásledování tendenci přikládat konvertování na místě menší význam s ohledem na často „oportunistickou“ povahu takových konvertování⁶². Ve věci v původním řízení naproti tomu ke konvertování B. Fathiho došlo v době, kdy ještě pobýval na území Iránu, a podle jeho slov byla jeho konverze iránským orgánům známa⁶³. Tyto dva prvky musí být řádně zohledněny při posuzování důsledků, kterým by byl vystaven v případě návratu do země původu. Zadruhé je podle mého názoru zapotřebí zvláštní obezřetnosti, jestliže při posouzení rizika skutečného vystavení žadatele pronásledování příslušný orgán bere v úvahu možnost, že až se jednou žadatel vrátí do země původu, mohl by se rozhodnout pro „tajné praktikování své víry“. V tomto ohledu připomínám, že v bodě 79 rozsudku ze dne 5. září 2012, Y a Z (spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518), Soudní dvůr uvedl, že skutečnost, že dotyčná osoba „by se mohla vyhnout nebezpečí tím, že by se vzdala některých náboženských aktů, v zásadě není relevantní“. Náboženské přesvědčení, identita nebo způsob života, což jsou prvky pojmu „náboženství“ ve smyslu čl. 1 oddílu A Ženevské úmluvy, a tedy článku 10 směrnice 2011/95, musí být považovány za natolik zásadní pro identitu jedince, že nelze někoho nutit je skrývat, měnit, nebo odmítnout, aby se vyhnul pronásledování⁶⁴.

64. Na základě všech výše uvedeného navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na šestou předběžnou otázku v tom smyslu, že existence pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95 z náboženských důvodů závisí na jedné straně na závažnosti zásahu do svobody náboženského vyznání žadatele o azyl, a na druhé straně na závažnosti aktů, jimž se dotyčný žadatel z důvodu výkonu této svobody vystavuje v zemi původu. V této souvislosti skutečnost, že omezení svobody náboženského vyznání v zemi původu žadatele, jakož i sankce stanovené za porušení zákazů spojených s takovými omezeními, jsou odůvodněné požadavkem zachování veřejného pořádku, bezpečnosti, zdraví nebo morálky v této zemi, neumožňuje automaticky vyloučit pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95. Okolnost, že právní předpisy země původu žadatele o azyl trestají jednání související s výkonem svobody náboženského vyznání, jako je náboženská konverze nebo proselytismus, nepřiměřeným nebo diskriminačním způsobem, či dokonce trestem smrti, postačuje k závěru, že došlo k pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95, pokud se ukáže, že tyto sankce jsou skutečně uplatňovány a že žadateli hrozí jejich uložení v případě návratu do této země.

59 – CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

60 – Tamtéž, body 44 a 45.

61 – Viz rozsudek ESLP ze dne 19. prosince 2017, A v. Švýcarsko, CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

62 – V rozsudku ze dne 23. března 2016, F. G. v. Švédsko, ESLP za použití „Guidelines on Religion-based Refugee Claims“, uvedl, že „zjistné“ aktivity, tedy prováděné pouze za účelem získání povolení zůstat na území státu, ve kterém byla podána žádost o azyl, nezakládají žádné odůvodněné obavy z pronásledování v zemi původu žadatele, pokud je oportunistický charakter těchto činností všem zřejmý, včetně orgánů této země (bod 123). Tento argument je rovněž uveden v rozsudku ESLP ze dne 19. prosince 2017, A v. Švýcarsko (CE:ECHR:2017:1219JUD006034216, § 43).

63 – V tomto ohledu zdůrazňuji, že předkládací usnesení si odporuje. Na jedné straně v popisu skutkových okolností uvádí, že B. Fathi tvrdil, že při svém zatčení byl donucen přiznat svou konverzi ke křesťanství, což umožňuje mít za to, že iránské orgány věděly o jeho náboženském vyznání. Na druhé straně v odůvodnění důvodů vedoucích k položení sedmé předběžné otázky předkládající soud uvádí, že B. Fathi potvrdil, že iránské orgány neměly k dispozici žádné důkazy ani žádné informace o jeho konverzi a křesťanské víře.

64 – Viz rozsudek ESLP ze dne 23. března 2016, F. G. v. Švédsko, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 52).

III. Závěry

65. Na základě všech výše uvedených důvodů navrhuji odpovědět na předběžné otázky položené Administrativen sad Sofia-grad (správní soud v Sofii) následovně:

- „1) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, musí být vykládán v tom smyslu, že členský stát, který věcně posuzuje žádost o mezinárodní ochranu, jež mu byla předložena, není povinen předtím přijmout formální rozhodnutí, kterým uznává svou příslušnost k takovému posouzení podle nařízení č. 604/2013. Tento členský stát však musí podle čl. 4 odst. 1 tohoto nařízení informovat žadatele způsobem stanoveným v odstavci 2 tohoto článku o tom, že jeho žádost bude přezkoumána příslušnými orgány uvedeného členského státu, jakož i o důvodech, které tento stát vedly k rozhodnutí o jeho příslušnosti podle tohoto nařízení.
- 2) Za takových okolností, jako jsou okolnosti ve věci v původním řízení, kdy členský stát, který posoudil žádost o mezinárodní ochranu ve smyslu čl. 2 písm. b) nařízení č. 604/2013, která mu byla předložena, nepřijal výslovné rozhodnutí týkající se své příslušnosti podle tohoto nařízení pro rozhodnutí o uvedené žádosti, z nichž vyplývá, že tento členský stát neuplatnil diskreční ustanovení podle čl. 17 odst. 1 tohoto nařízení, není na vnitrostátním soudu, jemuž byla předložena žaloba proti rozhodnutí o zamítnutí uvedené žádosti, aby ověřil z úřední moci, zda se uvedené nařízení na žadatele vztahuje.
- 3) Článek 10 odst. 1 písm. b) a odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany, musí být vykládán v tom smyslu, že žadatel o mezinárodní ochranu, který na podporu své žádosti uplatňuje hrozbu pronásledování z důvodu náboženského vyznání, nemusí na podporu tvrzení o svém náboženském přesvědčení předkládat prohlášení nebo dokumenty ke všem prvkům pojmu „náboženství“, jak je definován v čl. 10 odst. 1 písm. b) směrnice 2011/95. Zejména takový žadatel nemusí nutně dokládat pod hrozbou zamítnutí jeho žádosti, že veřejně prováděl akty spojené s uvedeným náboženským přesvědčením nebo jím vyžadované, nebo že se zdržel jednání neslučitelných s tímto přesvědčením, ani nemusí prokazovat listinnými důkazy věcnou správnost svých tvrzení v tomto ohledu.
- 4) Existence pronásledování z náboženských důvodů ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95 závisí na jedné straně na závažnosti zásahu do svobody náboženského vyznání žadatele o azyl a na druhé straně na závažnosti aktů, jimž se tento žadatel z důvodu výkonu uvedené svobody vystavuje v zemi jeho původu. Skutečnost, že omezení svobody náboženského vyznání v zemi původu žadatele, jakož i sankce stanovené za porušení zákazů spojených s takovými omezeními jsou odůvodněné požadavkem zachování veřejného pořádku, bezpečnosti, zdraví nebo veřejné morálky v této zemi, neumožňuje automaticky vyloučit existenci pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95. Okolnost, že právní předpisy země původu žadatele o azyl trestají jednání související s výkonem svobody náboženského vyznání, jako je náboženská konverze nebo proselytismus, nepřiměřeným nebo diskriminačním způsobem, či dokonce trestem smrti, postačuje k závěru, že došlo k pronásledování ve smyslu článku 9 směrnice 2011/95, pokud se ukáže, že tyto sankce jsou skutečně uplatňovány a že žadateli hrozí jejich uložení v případě návratu do této země.“